

Råvattenledning mellan Hällungen och Stenungsund

Arkeologisk utredning
Ödsmål socken, Kläpp 1:1 m. fl.

Mikael Eboskog

Råvattenledning mellan Hällungen och Stenungsund

Arkeologisk utredning
Ödsmål socken, Kläpp 1:1 m. fl.

Bohusläns museum

RAPPORT 2006:27

ISSN 1650-3368

Manusförfattare Mikael Eboskog

Layout och grafisk design Pia Hansson (omslag), Pia Claesson, Gabriella Kalmar (inlaga)

Redigering Pia Claesson

Teknisk redigering Gabriella Kalmar

Tryck och distribution Bohusläns museum

Underlagskartor ur GSD-Fastighetskartan, röda kartan. Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriverket medgivande 90.80.1

Kartor godkända från sekretessynpunkt för spridning Lantmäteriverket 2005-11-01. Dnr 601-2004/2107.

BOHUSLÄNS MUSEUM

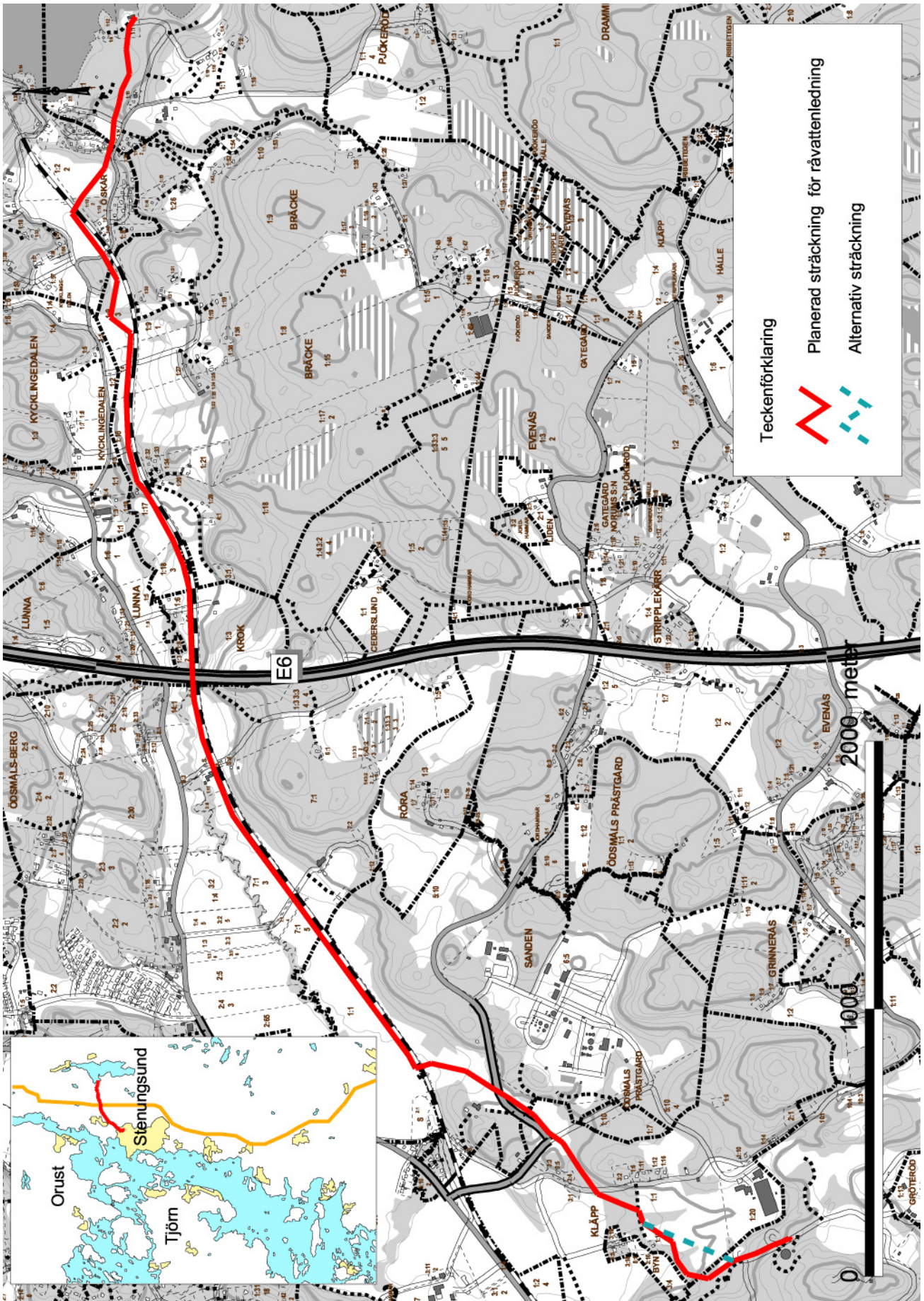
Museigatan 1, Box 403, 451 19 Uddevalla

tel 0522-656500, fax 0522-656505

www.bohusmus.se

Innehåll

SAMMANFATTNING	7
BAKGRUND	7
LANDSKAPSBILD	11
NATURLANDSKAP	11
KULTURLANDSKAP	11
FORNLÄMNINGSMILJÖ	11
METODIK	11
RESULTAT	12
SLUTSATSER SAMT ÅTGÄRDSFÖRSLAG	12
REFERENSER	13
TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER	14
FIGURFÖRTECKNING	15
BILAGOR	15

Figur 1. Utsnitt ur GSD-Fastighets kartan, Stenungsunds kommun (blad 7B 9d, 7B 9e, 8B 0e), med den planerade råvattenledningen markerad. Skala 1:20 000. Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, 801 82 Gävle. Dnr L1999/3. Godkänd ur sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriverket 2005-11-01. Dnr 601-2005/2107.

Sammanfattning

Den 24 augusti till den 23 september 2005 genomförde Bohusläns museum på uppdrag av FB Engineering AB en utredning inför planerad råvattenledning mellan Hällungen och Kläpp, Ödsmåls socken, Stenungsunds kommun. I anslutning till utredningen gjordes ett sträckningsalternativ och en kompletterande arkeologisk utredning gjordes den 27 september 2005.

Utredningen genomfördes med provgrovsgrävning kompletterat med sökschaktsgrävning med grävmaskin.

Totalt, längs sträckan, grävdes 28 stycken schakt till en sammanlagd längd av 75 meter och 36 stycken provgropar. I fyra av schakten (S3, S16, S18, S24) hittades fynd av slagen flinta och i schakt 23 påträffades fyra anläggningar. Anläggningarna utgjordes av en härd och ett antal stolphål. Topografin indikerar att lämningarna i schakt 23 troligen utgör en del av den närliggande fornlämningen Ödsmål 240. De övriga fyndförande schakten (se ovan) anses vara av ringa vetenskapligt intresse varför Bohusläns museum på dessa platser inte förordar vidare undersökningar.

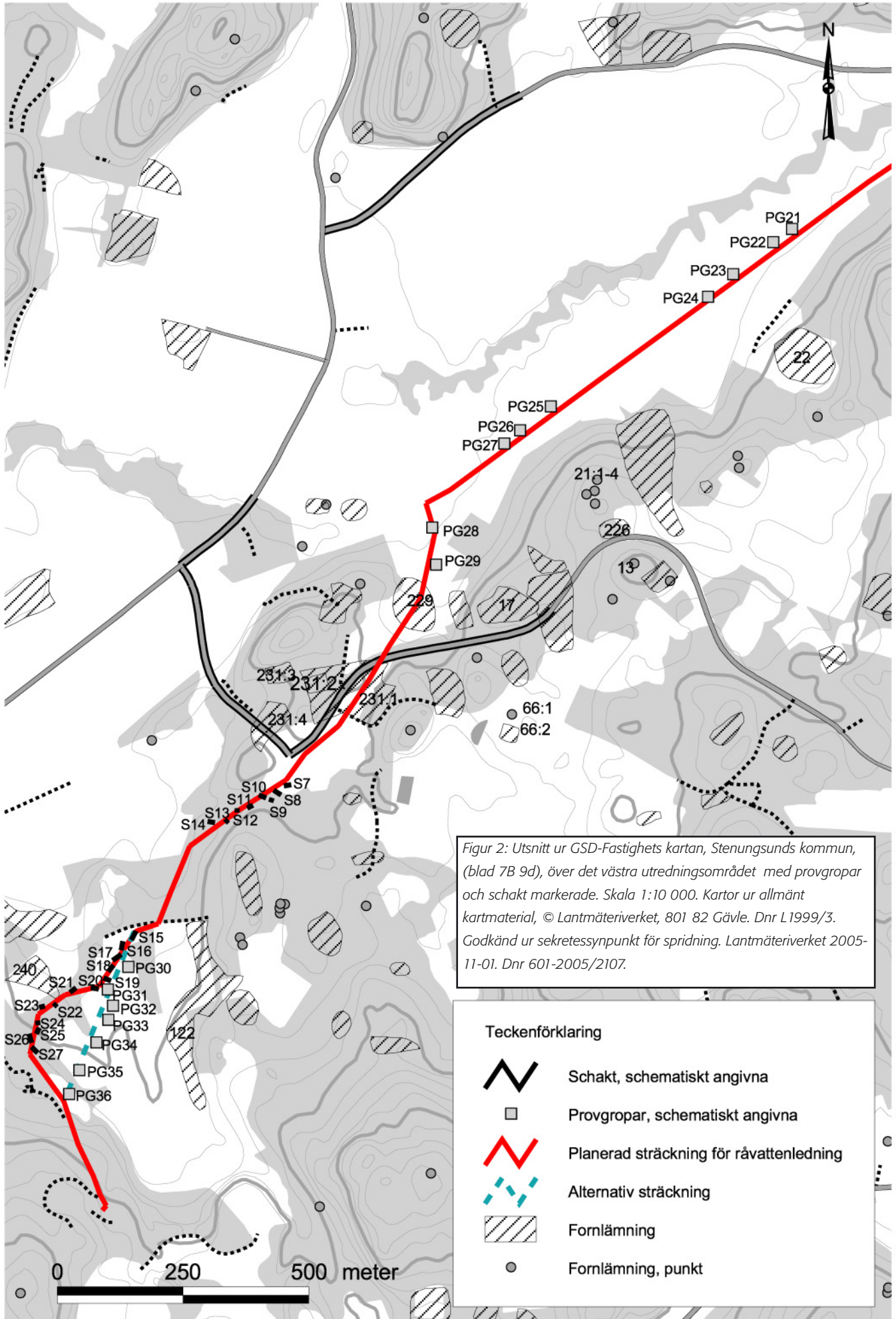
Bibehålls detta alternativ av sträckningen anser Bohusläns museum att en förundersökning av Ödsmål 240 bör föregå en exploatering. I tillägg bör även fornlämningen Ödsmål 231 då ledningen inkräktar på denna enligt nuvarande planering.

En alternativ sträckning föreslogs (bilaga 1) efter muntlig kontakt med exploitören och en kompletterande utredning företogs. Vid utredningen av denna sträckning påträffades inga fornlämningar, varför Bohusläns museum i första hand förordar denna då intrång i Raä 240 därmed kan undvikas.

Bakgrund

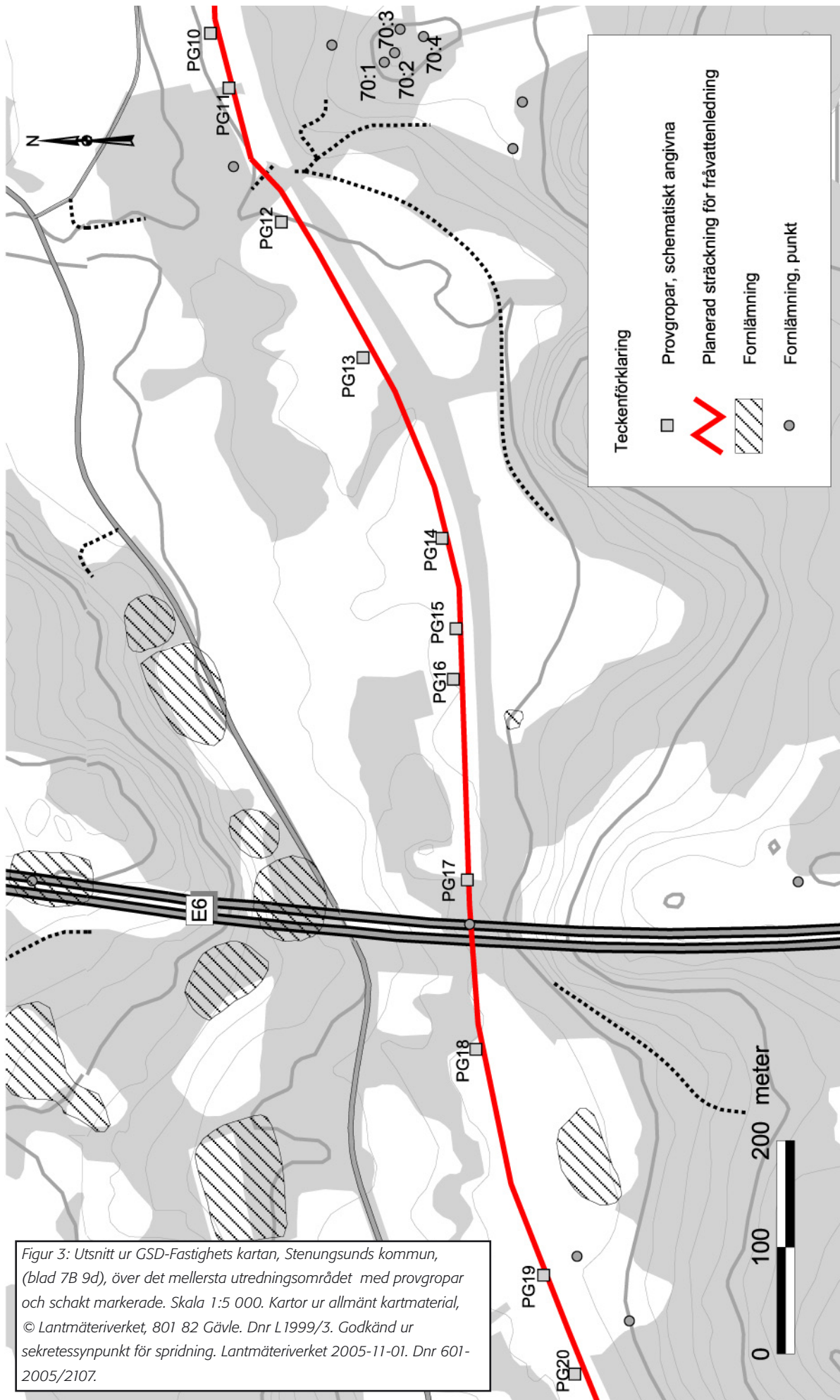
Den 24 augusti till den 23 september 2005 genomförde Bohusläns museum på uppdrag av FB Engineering AB en utredning inför planerad råvattenledning mellan Hällungen och Kläpp, Ödsmåls socken, Stenungsunds kommun (figur 1). Vid muntlig kontakt med exploitören efter fältarbetet föreslogs av exploitören en alternativ östlig sträckning (bilaga 1). Den 27 september 2005 genomfördes en kompletterande utredning av detta östliga alternativ inom fastigheten Kläpp 1:1 (bilaga 1).

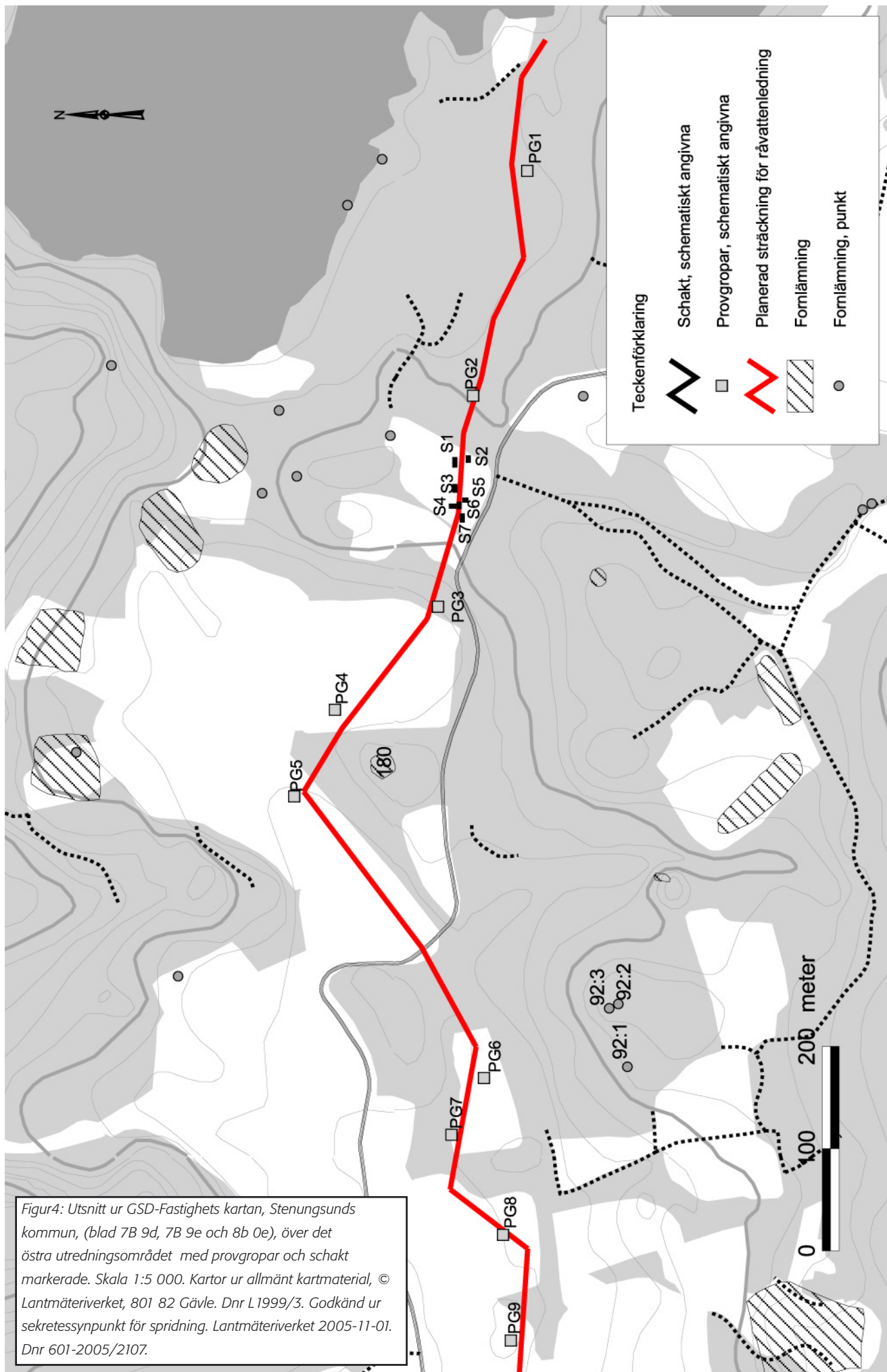
Den föreslagna ledningssträckningen passerar genom fornlämningen Ödsmål 231, en stenåldersboplats påträffad vid arkeologisk undersökning 1975. En tidigare fornlämning, Ödsmål 229, blev i början av 1980-talet föremål för undersökning (Jonsäter 1979) och är nu borttagen. Fornlämning 231 är delundersökt. Vid en antikvarisk kontroll av denna i början av 1990-talet påträffades kulturlager och slagen flinta vid provgrovsgrävning (Ortman 1993).

Figur 2: Utsnitt ur GSD-Fastighets kartan, Stenungsunds kommun, (blad 7B 9d), över det västra utredningsområdet med provgropar och schakt markerade. Skala 1:10 000. Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, 801 82 Gävle. Dnr L1999/3. Godkänd ur sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriverket 2005-11-01. Dnr 601-2005/2107.

Teckenförklaring	
	Schakt, schematiskt angivna
	Provgropar, schematiskt angivna
	Planerad sträckning för råvattenledning
	Alternativ sträckning
	Fornlämning
	Fornlämning, punkt

Figur4: Utsnitt ur GSD-Fastighets kartan, Stenungsunds kommun, (blad 7B 9d, 7B 9e och 8b 0e), över det östra utredningsområdet med provgropar och schakt markerade. Skala 1:5 000. Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, 801 82 Gävle. Dnr L1999/3. Godkänd ur sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriverket 2005-11-01. Dnr 601-2005/2107.

Landskapsbild

Naturlandskap

Råvattenledningen planeras att löpa från sjön Hällungen och därefter följa den meandrande ån som rinner genom Ödsmåls dalgång (väst–öst), för att sedan vända upp mot västra delarna av dalgångens södra bergsområde. Dalgången präglas av branta bergssluttningar i norr och en något mer uppbruten bergssluttning i söder. Höjden över havet varierar mellan 5–40 meter.

Kulturlandskap

Äldre bebyggelse har av tradition varit belägen på högre partier av dalgången. De historiskt sett stora gårdarna och byarna ligger i dalgångens västra del, t ex kan Berg och Jordhammar nämnas (dessa finns belagda på historiska kartor från slutet av 1600-talet och i jordeböcker från 1300- och 1500-talet) (Ortman 2005). I detta område ligger också sockenkyrkan. Den moderna bebyggelsen är däremot spridd över hela dalgången, även ute på lerjordarna vid ån. De centrala delarna av dalgången har tidigare odlats och de mer höglänta bergsområden har varit utmarker. Idag nyttjas lerjordarna främst som betesmarker och bergsområdena som skogsmark. Västra delarna av södra bergsområdet är starkt industrialiserat. Dalgången är också starkt präglad av Ödsmålsbron.

Fornlämningsmiljö

Av de närliggande kända fornlämningar är de flesta belägna på högre partier på den västra dalsidan. Här finns flera gravfält (Ödsmål 13, 17, 21, 66:2) och boplatser (Ödsmål 22, 66:1, 122, 226, 229, 231, 240). Av dessa är Ödsmål 229 undersökt och borttagen. I den östra delen finns endast ett fåtal fornlämningar i närheten. Bland dessa kan nämnas Ödsmål 70:1–4 (tre stensättningar och en hög) samt Ödsmål 92:1–4 (samtliga är stensättningar).

Metodik

Utredningen genomfördes med handgrävda provgropar kompletterat med söschaktsgrävning med maskin. Schakt och provgropar mättes in med GPS (figur 2–4 samt bilaga 3). Två anläggningar undersöktes till 50 % (A1, A2). Undersökningen registrerades och dokumenterades i fältdokumentationssystemet Intrasis. Inga fynd tillvaratogs.

Resultat

Totalt grävdes 36 stycken provgropar och 28 stycken schakt till en sammanlagd längd av 75 meter. Provgroparna var ca 0,50 x 0,50 meter med ett djup som varierade mellan 0,30 och 0,40 meter. Inga fynd eller anläggningar påträffades i provgroparna. Schakten var ca 1,50 meter breda och längden varierade mellan 2 och 3 meter. Djupet var från 0,25 till 0,40 meter. I fyra schakt (S3, S16, S18, S24) hittades fynd och i ett schakt (S23) påträffades flera anläggningar och fynd. Fynden utgjordes av enstaka slagna flintor, vilka inte uppvisade några speciella karakteristika. I schakt 23 påträffades slagen flinta av enklare snitt och fyra anläggningar (A1–A4). Tre anläggningar tolkades som stolphål (A1–A3) medan A4 utgjorde resterna av en härd (A4). (Figur 2, 3 samt 4).

Slutsatser samt åtgärdsförslag

Platserna där enbart fynd av flinta påträffades (schakt 3, 16, 18 och 24) anses på grund av den ringa mängd fynd och fyndens beskaffenhet, vara av ringa vetenskapligt intresse. Inga vidare antikvariska åtgärder anses här vara nödvändiga. Platsen där anläggningar och fynd framkom i schakt 23 bedöms vara lämningar efter en förhistorisk boplats. Den geografiska närhet till den kända boplatsen, Raä 240, talar för att lämningarna utgör en del av denna fornlämning.

Bibehålls ursprungliga sträckningsalternativet anser Bohusläns museum att en förundersökning av Raä 240 (se bilaga 2) bör föregå en exploatering. I samband med en exploatering bör även en förundersökning av den nu lagskyddade delen av boplatsen, Raä 231, ingå (se bilaga 2).

På den sydöstra delen utreddes en alternativ delsträckning, där påträffades inga fornlämningar varför Bohusläns museum förordar denna delsträckning då intrång i Raä 240 härmed kan undvikas.

Referenser

Jonsäter, M. 1979. UV Väst rapporter. Kungsbacka.

Ortman, O. 1993. *Antikvarisk kontroll*. Bohusläns museum. Rapport 1993:56. Uddevalla

Ortman, O. 2005. *Kulturhistorisk förstudie*. Bohusläns museum. Rapport 2005:10. Uddevalla

Tekniska och administrativa uppgifter

BM dnr:	20/05 K
BM pnr:	1370 (4298)
Intrasisprojekt:	BM051370.001
Län:	Västra Götalands län
Kommun:	Stenungsund
Socken:	Ödsmål
Fastighet:	Kläpp 1:1 m.f.l.
Ek. karta:	7193, 7194
Läge:	X 6447,43 - 6449,86, Y 1266,51 - 1271,01, Z 5-35
Koordinatsystem:	RT 90, 7.5 gon V
Höjdsystem:	MSL
Uppdragsgivare:	FB Engineering AB
Ansvarig institution:	Bohusläns museum
Projektledare:	Mikael Eboskog
Fältpersonal:	Mikael Eboskog, Annie Johansson, Håkan Petersson
Fältarbetstid:	24 aug 2005 – 23 sept 2005
Arkeologtimmar:	76 tim
Undersökt yta:	ca 200 000 m ²
Arkiv:	Bohusläns museums arkiv
Fynd:	Inga fynd omhändertogs

Figurförteckning

Figur 1. Utsnitt ur GSD-Fastighets kartan, Stenungsunds kommun (blad 7B 9d, 7B 9e, 8B 0e), med den planerade råvattenledningen markerad. Skala 1:20 000 (infällt 1:500 000). Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, 801 82 Gävle. Dnr L1999/3. Godkänd ur sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriverket 2005-11-01. Dnr 601-2005/2107.

Figur 2. Utsnitt ur GSD-Fastighets kartan, Stenungsunds kommun, (blad 7B 9d), över det västra utredningsområdet med provgropar och schakt markerade. Skala 1:10 000. Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, 801 82 Gävle. Dnr L1999/3. Godkänd ur sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriverket 2005-11-01. Dnr 601-2005/2107.

Figur 3. Utsnitt ur GSD-Fastighets kartan, Stenungsunds kommun, (blad 7B 9d, 7B 9e och 8b 0e), över det mellersta utredningsområdet med provgropar och schakt markerade. Skala 1:5 000. Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, 801 82 Gävle. Dnr L1999/3. Godkänd ur sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriverket 2005-11-01. Dnr 601-2005/2107.

Figur 4. Utsnitt ur GSD-Fastighets kartan, Stenungsunds kommun, (blad 7B 9d, 7B 9e och 8b 0e), över det östra utredningsområdet med provgropar och schakt markerade. Skala 1:5 000. Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, 801 82 Gävle. Dnr L1999/3. Godkänd ur sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriverket 2005-11-01. Dnr 601-2005/2107.

Bilagor

Bilaga 1. Utsnitt ur fastighetskarta, blad 7B 9d, med alternativa sträckningen kompletterande utredningsområdet markerat. Skala 1:10 000, Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, 801 82 Gävle. Dnr L1999/3. Godkänd från sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriverket 2005-11-01. Dnr 601-2005/2107.

Bilaga 2. Utsnitt ur GSD-Fastighets kartan, blad 7B 9d, med föreslagna förundersökningsområden markerade. Skala 1:10 000. Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, 801 82 Gävle. Dnr L1999/3. Godkänd ur sekretessynpunkt för spridning Lantmäteriverket 2005-11-01. Dnr 601-2005/2107.

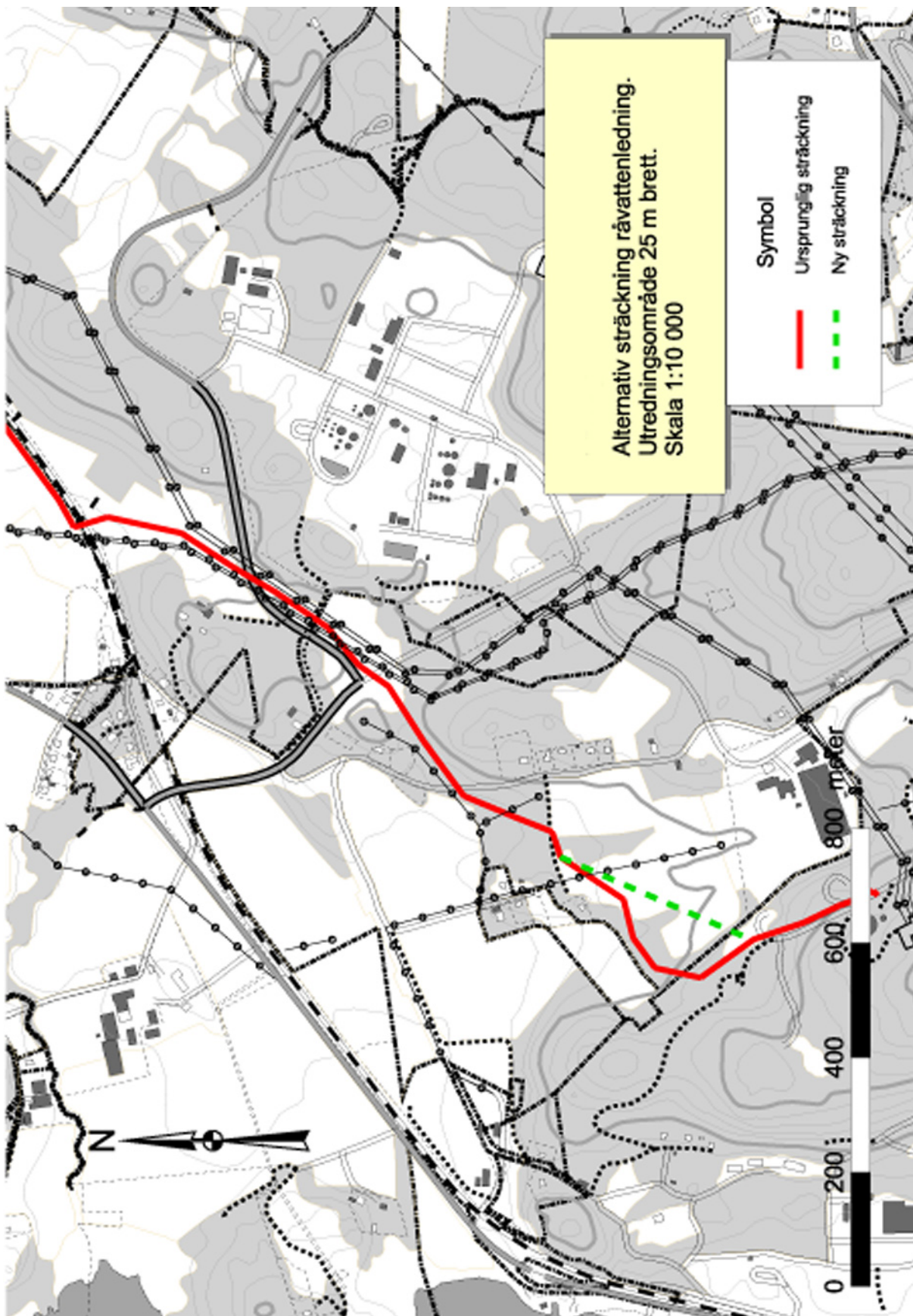
Bilaga 3. Tabell 1: Beskrivning av fyndförande schakt eller schakt med anläggningar.

Tabell 2: Anläggningar.

Tabell 3: Fyndbeskrivning.

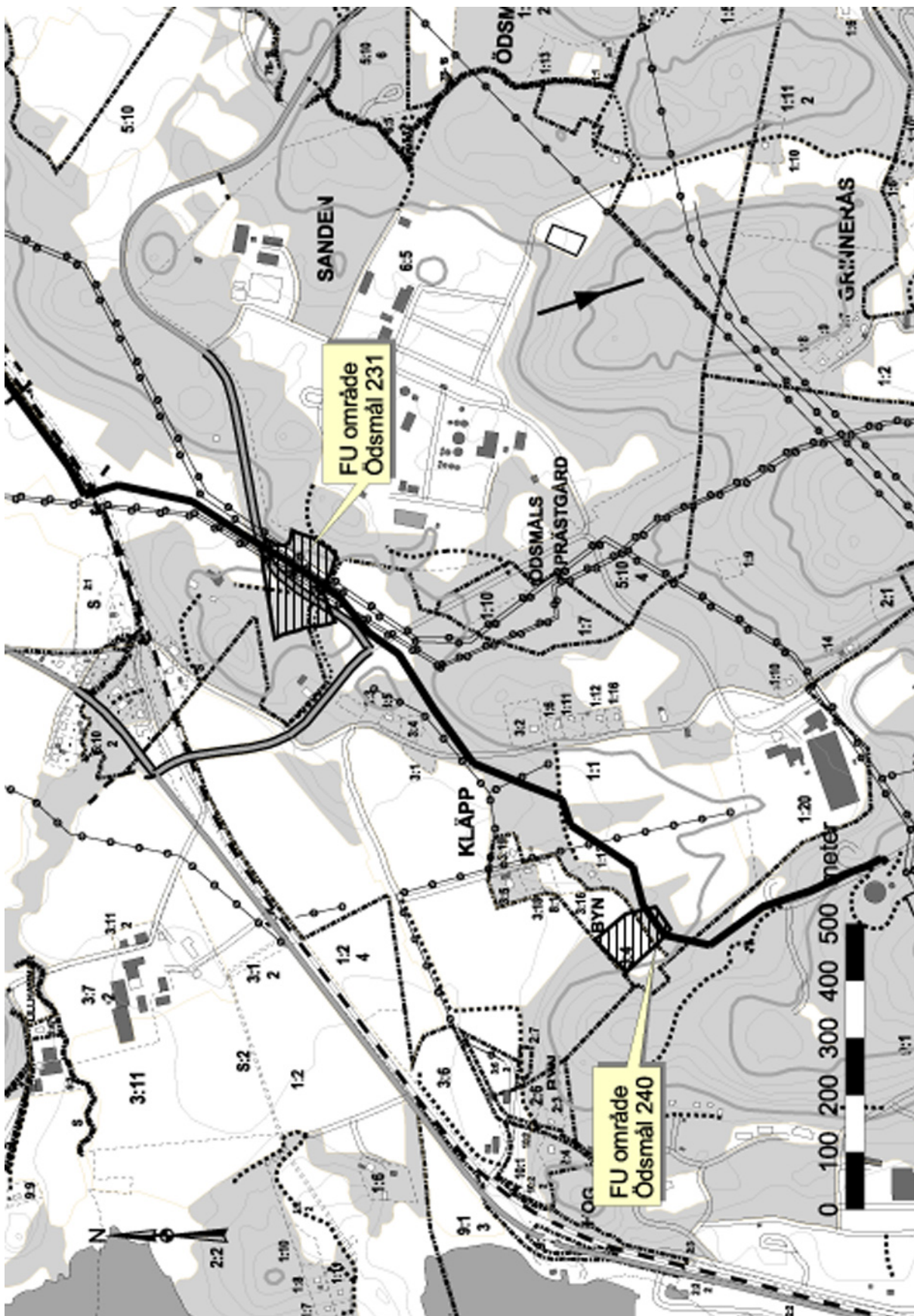
BILAGA 1

Utsnitt ur fastighetskarta, blad 7B 9d, med alternativa sträckningen kompletterande utredningsområdet markerat. Skala 1:10 000, Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, 801 82 Gävle. Dnr L1999/3. Godkänd från sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriverket 2005-11-01. Dnr 601-2005/2107.

BILAGA 2

Utsnitt ur GSD-Fastighets kartan, blad 7B 9d, med föreslagna förundersökningsområden markerade. Skala 1:10 000. Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, 801 82 Gävle. Dnr L1999/3. Godkänd ur sekretessynpunkt för spridning Lantmäteriverket 2005-11-01. Dnr 601-2005/2107.

BILAGA 3

Tabell 1: Beskrivning av fyndförande schakt eller schakt med anläggningar

Schaktnr	Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)	Lagerbeskrivn	Anläggning J/N	Fynd J/N	Kommentar
S3	2,5	1,5	0,40	Matjord följt av sandig lera	N	F1	
S16	3,0	1,5	0,30	Matjord följt sandig silt	N	F2	
S18	2,0	1,5	0,25	Matjord följt siltig lera	N	F3	
S23	3,0	3,0	0,20	Matjord följt sandig silt	A1 till A4	F4	Boplats
S24	2,5	1,5	0,40	Matjord följt sandig silt	N	F5	

Tabell 2: Anläggningar

Anläggningsnr	Typ	Form (i plan)	Djup (m)	Fyllning	Fynd J/N	Kommentar
A1	Stolphål	Rund	0,20	Gråbrun siltig humös sand	N	Plan botten
A2	Stolphål	Rund	0,30	Gråbrun siltig humös sand	N	Plan botten
A3	Stolphål	Rund	-	Gråbrun siltig humös sand	N	Ej grävd
A4	Härd	Oval	-	Kol och sot siltig sand	N	Ej grävd

Tabell 3: Fynd

Fyndnr	Sakord	Material	Antal	Vikt (g)	Fyndomständighet	Kommentar
F1	Avslag	Flinta	3	Ca 5	Lösfynd i S3	
F2	Avfall/avslag	Flinta	2	Ca 5	Lösfynd i S16	
F3	Avfall	Flinta	1	Ca 2	Lösfynd i S18	
F4	Avslag	Flinta	3	Ca 10	Lösfynd i S23	Boplats
F5	Avslag	Flinta	1	Ca 2	Lösfynd i S24	